

ТЕКСТИЛНИТЕ МАТЕРИАЛИ КАТО ПЛАСТИЧНО СРЕДСТВО В СКУЛПТИРАНЕТО НА ПРОСТРАНСТВЕНИ ФОРМИ С РАЗЛИЧЕН РАЗМЕР. СЪЩНОСТ И ВЪЗДЕЙСТВИЕ.

Михаела Гаджева - Неделчева

Технически университет - София

e-mail: mihaelagadjeva@abv.bg

РЕЗЮМЕ

Използването на материи с високо съдържание на ликра в текстилната промишленост прави материите силно разтегливи и еластични. Това им качество ги прави вариативни и непредсказуеми под въздействието на приложена сила.

Интересното в представените работи в настоящия труд е уникалният авторов подход, резултат от изграден специфичен маниер, постигнат и приложен в разнообразните по рода си творчески направления. Уникалността се проявява във всеки един етап на работа в целия процес. Текстилните материали, от които са изработени в основата си текстилните пластики е обикновен памучен плат, който няма пластичните качества на материите с еластан. Пластиката е резултат от характерната моделировка.

Ключови думи: *Обем, форма, материя, пластика, малка пластика, скулптурна форма, живописен подход, текстилни материали, композиция, конструкция, вътрешен и външен баланс и др.*

TEXTILE MATERIALS AS PLASTIC FACILITY IN SCULPTURE OF SPACE FORMS OF DIFFERENT SIZE FORMAT. NATURE AND IMPACT.

Chief Assistant Professor Dr Mihaela Gadjeva - Nedelcheva

Technical University of Sofia, MF, ID

e-mail: mihaelagadjeva@abv.bg

ABSTRACT

The use of fabrics with a high content of Lycra in the textile industry makes the fabric highly stretchable and elastic. This quality makes them variable and unpredictable under the influence of the applied force.

The interesting thing in the presented workmanship in the current work is the unique approach of the author; the result is built specific manners, achievements and attached in a variety of creative directions. The uniqueness is manifested in each stage of the work throughout the process. The textile materials from which were made mainly by textile sculpture is a simple cotton fabric that does not have the plastic qualities of fabric with elastane. The plastic is a result from the characteristic of modelling.

Keywords: *Volume, shape, matter, plastic, small sculpture, sculptural shape, scenic approach, textiles, composition, construction, internal and external balance.*

Материализация на Дизайн проект

Композиционно решение

Малката форма - пластика или скулптура е направление в професионалното моделиране. Занимава се с малки по обем форми и продукти, с функция ориентирана към различни изделия за бита на хората, както и произведения на изящните и приложни изкуства. Малките форми може да са изработени от професионални скулптори, от занаятчийи във всяко едно направление на приложните изкуства. От малките форми разкрити от археолози и изследователи разбираме основно за бита и традициите на хората, живели в различно време в своето културно и социално развитие. В началото на човешката зора обикновено формите са свързани с култово-мистичния живот. Тези, които са напомняли човешки образ рядко са имали игрови характер - всякаво наподобяване на човека се считало за лош знак дори и в схематизма.

Малката пластика се характеризира с изящество и прецизност във всеки един детайл. Всичко е от значение защото се гледа от близо, държиш се в ръка. Пластиката от древността може да се определи като идулна. Този вид изображения се изработват през всички периоди на човешкото битие като дори до наше време. Тези форми подробно разказват за вярванията и традициите на всеки един отделен народ, както и за връзките между отделни култури. Теми които вдъхновяват малките изображения в изкуството може да са от всякакъв характер свързани с богатството от емоционалните преживявания на човека. Обекти на вдъхновение са всички форми от животинския, растителен и природния свят. Човека като цяло или негови части са огромна тема в изображенията на малката пластика, както всъщност във всяко едно направление на изобразителното и изящно изкуство.

Малките форми могат да имат чисто декоративен характер. Основната им функция е

от естетически характер, т.е. да радва потребителя, те служат за украса или носят някакво друго емоционално и душевно послание.

Такива са изделията, включени в настоящата серия. Започвам с малките по обем форми, които ги окачествявам с плоскостен характер. Идеята е авторска и подобни форми до момента на създаването им не ми е известно да съществуват. Първите създадени са като декоративна украса на новогодишна елха.

Формите са веднага узнаваеми по своя характер. Функцията е ясна и недвусмислена.

Силуета е четлив. Организиран е от връзката на две геометрични форми - окръжност и триъгълници с леки видоизменения.

Елементите от които е съставена формата е монолитна цялост. Йерархичната съподчиненост се осъществява в рисунъчната част на разработката, която и дава ясни показатели за функцията, а именно да радва всеки, който ги вижда.

Материалите от които са изработени декоративните форми са изцяло текстилни. Едни от тях служат за основната външна част, а други за вътрешната конструкция. Вътрешната конструкция е и цялостния пълнеж на формите. Изработени са основно от силиконова вата и силиконов пух и имат за цел да държат формата в необходимата силуетна четливост, конкретика и яснота. По-плоскостния характер се получава от начина на заемане на вътрешното пространство от силиконовия пух *Фигури 1, 2, 3 и 4.*

Фигура 1

Фигура 2

Фигура 3

Фигура 4

Отбелязвам това защото в следващата група форми, включени в серията, се използва същия метод на работа, същите материали, но ефекта и въздействието в пространството е различен от **Фигура 6 до 15**. Несериозно е да говорим за силиконов пух/същия с който пълним пухените си възглавници/ като за конструктивен елемент, който държи и самата форма. Очаква се от конструкцията да е нещото, което и осигурява здравина и сигурност като крепежен елемент?

Коментиратите малки обеми с декоративен характер, се изработват по кройка, от която се копира модела върху текстилен носител, в случая най-обектоуен памучен плат. Получените като резултат две еднакви парчета плат се

зашиват на шевна машина. Едното парче служи за лицевата предна част а другото за гърба отзад. В зависимост от това колко плътно се набива силиконовия пух във вече съшитите едно към друго части, се образува желаната форма. Тъй като формичките са малки, нямат за цел да бъдат разглеждани от всички страни и да стоят прави, за това имат обособено "отпред" и "отзад". В този конкретен случай не е необходимо да са плътни. Това става като ватата не заема формата максимално, за разлика от следващите обемни форми, които са с голям и по-голям формат. В много огромните по размер, ватата вече се смесва с по устойчива конструкция-отпадъчни парчета текстил.

Фигура 5

Фигура 6

Обемната скулптура е такова изящно изкуство, чиито произведения се изработват в обемна пространствена форма от твърди или пластични материали. Предназначена е да се гледа от всички страни. В древните периоди тя не се е отделяла от архитектурата и живописата,

мислила се е като част от общото. Хегел в своята естетика дава точни предписания за "правилна" скулптура, като обръща внимание на всяка една част която я изгражда. В античността човешката фигура е била повод за изразяване на идеал в идеално състояние и

среда. Хегел обръща внимание на това като се позовава в извеждането на своята естетика. Лицето, да няма никаква различна емоция, гримаса или преживяване. Колко да е атлетична самата фигура. Как да са поставени ръцете, краката, дрехите и за всички атрибути които участват в скулптурата как точно да се изобразяват. И по никакви начини да не се смесва с цвят. Това е идеална постановка, която като погледнем в историята не е приложимо и осъществимо на практика. В египетското творчество, да не го окачествявам като изкуство, защото целите му не са били в търсене на наслада, изработваните релефи и обемни форми са имали конкретни предназначения. Целта е била да увековечават иначе временната човешка личност в тяло което бързо отминава, в трайни материали от камък, оцветени с нужните цветни пигментни, изпълнявайки култовата си функция.

Фигура 7

Фигура 8

Фигура 9

Обемно триизмерните фигури представени в настоящата серия могат да се обединят в няколко под групи в зависимост от силуета, характера на лицата и цветовото решение. Като цяло тези формени обеми, които могат да се причислят и към обемната пластика са продължение на развитие на посочените в началото малки по обем форми с декоративен характер. Също като тях те се конструират по предварителна кройка, по която се изрязват две еднакви

парчета от плат. Съшиват се по същия начин с помощта на шевна машина. Различното тук е, че за да стоят прави и да имат характера на обемна пластика в основата им се поставя пластичен, гъвкав тежък материал, а селиконовия пух уплатнява плътно и максимално цялата форма. Заедно с укрепването на вътрешното пространство, се моделира пластично и деликатно силуетната част като през цялото време баланса на формата да стои права, трябва да се свързва и със специфичноно търсено движение в цялостния силует на пластиката. Може да се каже, че вътрешната конструкция, която е и вътрешна организация на цялостното пространство на формата се явява и изцяло нейна външната пластична моделировка, композиционна и художествена обусловеност.

Разгледаните малки форми в началото са конструирани от прости геометрични форми и в комбинация между тях. После формата се видоизменя в по-разказвателен характер. Липсват атрибути, които не са възможни чисто конструктивно в право-стоящите обемни пластики като долни крайници. Представените обекти са изцяло вдъхновени от човешкото тяло, образ и излъчване. Могат да се окачествят като вид "Кукла", която в конкретния случай няма игрова функция. Малките декоративни форми може да радват децата, но в следващите творения те са изцяло адресирани към възрастния потребител. Интересен е факта, че в зората на човешкото развитие подобен вид изображения са абсолютно недопустими. С чистите сетива с които хората в началото са гледали и възприемали света, човешкия образ като творение е поставен на пиедестал, пазен и почитан като нещо свято. Куклите които са изработвани с конкретни култови предназначения бегло и схематично са наподобявали човешки атрибути, от страх да не оживеят и в тях да се вселят зли духове.

Всички фигури които са обект на внимание в статията, композиционно са организирани на

един и същ принцип с една и съща подчертана силуетна цялост. Те са изцяло дело на авторско решение без да са вдъхновени от нещо подобно видяно, като и до настоящия момент считам, че те нямат аналог, /поне на мен не ми е известен/, въпреки че са на пазара повече от 10 години. Композицията е "проста". Конструирана е на базата на конус и цилиндър. Без специално в основната кройка де е заложено нещо повече от това. Цялото движение и пластичност се получава от начина на заемане на вътрешното пространство от селиконовия пух. В този творчески момент се проявяват качествата на авторския подход в търсене и умения за изразяване на движение в статиката. Всички фигури, които поотделно и групово ще бъдат представени в нагледния материал са групирани от стилово единство. Всяка група фигури поотделно както и всички групи заедно, носят своята стилова единтичност, излъчване и характерност.

Първата група фигури показани на *Фигура 10* са и първите произлезли веднага след малките форми. По отношение на формообразуването и на цялото цветово изграждане/цвета специално ще бъде коментиран в следващите редове/ подхода в тази първа група форми може да се определи като "бъбрив". В посланието е заложена илюстративност, разказвателност. Движението на ръцете, главите, допълнителните атрибути, коси, наметала. Всичко приказва, преразказва, разказва за душевни човешки състояния, преживявания, които се отразяват на цялостния външен изглед. Картинните пластики са далеч от красивичките кукленски изображения. Образа е на възрастни човешки типажи, които в своята характерна деформация, само като повод напомнят човешкото изображение, а в цялостната конструкция това са съвсем нови творения, на които е предадено човешко настроение. Представените образи не са целенасоено получени. Те са по-скоро резултат както от предварително авторско

решение и търсене така и резултат от процеса на самия творчески акт по цялостта на работата. Целенасоченото е предварително заложеното в подхода формообразуване, неотделимо от цветната моделировка. Двата етапа взаимно се обуславят и се предопределят. Формата и фактурата са целенасочено търсени за да може да се получи завършен продукт в тази си цялост, където нищо не може да се отнеме и нищо не може да се добави. Пълна симбиоза между материя, обем, форма и дух.

Фигура 10

Другата група фигури от *Фигура 11* и *15*, са последваща колекция. Израженията на лицата се променят. Силуетната организация е съдържана, а цветното изграждане цели да засили мистицизма. Маниера на работа с пигментите е определено живописен в полагането на мазките, а ефекта е светлосянъчен. Във външната композиционна организация се правят опити за поява на елемента крайници *Фигура 12*. Баланса при това стъпване на формата е различен.

Движението заложено в тази композиционна организация е кратковременно при реална човешка поза. Липсата на ръце, подсилва специфичната поза на фигурата. Ясен, четлив, категоричен рисунък в силуета. Цветността в комбинация с пластичната моделировка, наопаки от принципа за подчертаване на стъпването е ефирно, категорично неустойчиво заявена.

На *Фигура 11* групата от форми може да се опише като статична в силуетната организация, но със силен душевен и психологически заряд в цялостното излъчване от една страна подчертано в израза на лицата, подсилен от състоянието на цялата форма от цветното изграждане. На *Фигура 11* и на *Фигура 12* в две от куклите е използвана една и съща кройка за първоначалната форма, както и на *Фигура 13* и *Фигура 14*. Ако този факт не бъде специално указан, и зрителя просто разглежда образите може да не забележи тази характеристика. Една и съща пластична компоновка, става в различни фарми заради цветовата образна организация. Излъчването, присъствието и духа, който носят тези образи от *Фигура 12* в същността си са една и съща форма, а по душевно-духовни характеристики, съвсем различни обекти. Така е и с всеки от нас. В зависимост от духа който обитава в нас, от Духа, с който сме се съчетали, зависи и нашето изглеждане. И то е напълно открито за тези, които са развили своето духовно виждане. Ние сме напълно открити и видими-всичко, което ни изпълва е това с което се проявяваме.

От най-малките, през по-големите, формата нараства значително по-размер. В две от фигурите композиционната организация е същата като предишните. Цялото предизвикателство тук е в основната конструкция.

Следващата група фигури по начина си на конструиране, моделиране и цветови маниер е съчетание в подхода между предишните три групи.

Фигура 11

Фигура 12

На **Фигура 9** и **8** са една група кукли, чиято завършеност в този си вид, е на един по-предишен етап на работа. Режисьора и директора на театър Дия Тонне, Рьотлингген, Германия, вижда кукла в работен вариант и

заявява желанието си да притежава тази кукла на този етап, в незавършения според мен вид. **Фигура 8** групата кукли, са умалено копие на вече утвърдената и приета за лице на театър дия Тонне кукла, така наречената Тоннелла **Фигура**

9. Тази пластична фигурка се произвежда до ден днешен от 10 години насам за театъра. Подарява се като награда по определени събития, на почетни гости както и се продава като запазен знак и лице на театъра. От тази малка статуетка, по предложение на директора и режисьора Енрико Урбан реализирах на място цялостната сценография за театрална постановка.

Конструкция и композиционна цялост

В малките пластики, в средните по-размер между 30-50, 60 см., както и в значителните по височина 100-120 см. външната композиционна организация на формата е изцяло зависима от организацията на вътрешното пространство. Основната конструкция е и формо-моделиращ фактор, носещ и крепежен елемент на целостта на формената организацията. Пълнежът от селиконов пух едновременно с функцията да направи видимата форма възприемчива в дадения вид, всъщност е и единствения и ос-

новен моделиращ фактор, моделиращ пластичен елемент. Вътрешната конструкция от една страна държи формата права в равновесно състояние и неотделимо от това моделира пластично външната композиционна цялост. За малките форми е разбираемо да няма друг конструктивен елемент. Но защо в следващите, които се намират в особено пространствено разположение т.е. необичайно големи са спрямо материалния носител в който се представят!? не е включена някаква друга по сигурна конструкция, например поне най-обикновена тел. Това не е случайно и има своите предпоставки. Конструирани по този начин формите запазват своята пластичност, лекота и гъвкавост, т.е. живост. За да може вече в живописването формата да достигне окончателна завършеност, чрез интерпретиране на действителността в търсене на конкретна фактура и текстура.

Фигура 16

Фигура 13

Фигура 14

Фигура 15

Фигура 17

Цвят и живописен подход

Освен като самостоятелна изящна дисциплина, скулптурата, боравейки с трите пространствени измерения, спомага за изясняването на обемно-пластичните проблеми на формата и в рисуването и в живописта.

Живописния подход на работа дори в живописните техники не се изразява в това че се борава с цвят, цветни пигменти в акварела, маслената живопис, сухия пастел. Може една

творба да е изпълнена изцяло в цвят и тя да няма живописни качества. Първо това е специфично усещане за цвета, особен талант които различни хора притежават. Те дори може да не са художници. Творби в цвят могат да имат декоративен подход и излъчване, бояджийски, графичен и др. според целта на автора. Живописното е особено пластичен подход на работа от една страна заради използваните цветови хармонии, а от друга по

важна от самата цветност е начина на полагане на самите тонове. Специфично е да се говори за това и считам за ясно и достъпно предимно на реално проктикуващите творци, а за възприемащите това е емоционална реакция, която те самите не си обясняват, а и за тях това няма значение. Една творба може да е изпълнена изцяло в графични техники а да има живописно звучене. Може да е пластика при скулптурното изкуство и да е или графична или живописна или подчертано скулптурна и това специалистите точно го разбират. Т.е. самата материя, материалния носител на творбата не определя от какъв вид ще е самата творба. Това изцяло зависи от авторския подход, специфичния талант, който всеки е развил в дадена насока в процеса на творческите си дейности. За това при теоритичния аспект, когато става дума за творчески дейности има принципи постановки и условни уговорки само на един начален етап. От там на сетне богатството от изводи и анализи, изведени от реални практики носят нечий силен личностен дух, интимни и сакрални открития достигнати в преживения личен опит. И това е единствената теория която има смисъл, носи информация и всичко необходимо, едно описание да се превърне в наука. Само и единствено личния сблъсък с материята в процеса на борба с нея да се превърне в творение на духа може да доведе до теория която предава дух. А духа е този, който животвори. Понятия и правила произнесени от едни много ерудирани и интелигентни, много прочели и нищо не практикуващи лектори могат да се сравнят с "кимвал що звука".

ИЗВОДИ

1. Конструкцията зависи от големината на формата, предназначението, функцията на потребление, от колко елемента ще е съставена и какви материали ще се ползват.

2. Цветността и колорита използвани в дадено изделие зависи от целите и предназ-

начението. Във всичките разглеждани форми се наблюдава подчертано живописен маниер на работа и въздействие. Резултатът е от живописния подход за боравене с цветността.

3. Средствата са оправдани от целта. Разгледаните обекти, произведения на пластичното, изобразително изкуство в своята симбиоза според функцията да решат конкретен проблем се явяват артистично дизайнерско решение. Функцията им е да въздействат.

4. Стилото единство е и специфичното авторско решение. Представените серии кукли във всичките си форми и размери могат да се съотнесат към едно стилово единство. Резултат е от цялостния подход на работа, от визуалното излъчване и съответното възприемане. Стилът е изцяло авторски, уникален и специфичен, последствие от нетипичните търсения в дългогодишен опит в разнообразните направления на пластичните и изобразителни изкуства.

Приноси

Иновативността е:

- в използваните материали и начина по който се синхронизират конструктивно, пластично и творчески представляват изцяло нов продукт.

- Текстилните пластики естествено и спонтанно се **асоциират** с човешкото изображение.

- Живописния подход в обработката на пластичната форма носи усещането за плът, за нещо живо. Възприемащите и потребителите са убедени, че са изработени от естествена кожа. Тази асоциация е умишлено търсена и тя е успешно постигната и оправдана.

- Възприемаме живо въздействащи форми, с експресивен характер, типажи нетипични, категорична заявка във всяко едно тяхно действие.

Алтернативи. Силуетната, пластична и цветова цялост са в такава композиционна

организация, която позволява един чисто творчески продукт да се превърне в образна знаковост, в емблема в случаите на театър Ттонне. В друг вариант да прерасне в цялостно сценографско решение за същия театър.

Лесно запаметяване. Формата се запаметява лесно. Това е като резултат на използваната композиционна организация и по специално в заложената предварително конично - цилиндрична постановка.

Комуникативност. Представените серии с всяка подгрупа са комуникативни по своя характер, т.е. те предизвикват зрителя да участва емоционално, да съпреживее заложеното емоционално послание, подпомогнато от цялостната композиционна организация в конструкция, пластична организация в пространството и цветово решение.

Монохромни и цветови версии. Коментираните цветови решения в отделните варианти се изработват в живописен подход, което от своя страна изявява пластичната фактура, жива като изразяване. Живописен маниер с графична цветност.

Тираж и възпроизводимост. Представените серии продукти на кукли, които са резултат от предварително създадена кройка могат да се възпроизведат в тираж какъвто е необходимо. Те в същността си имат едно и също звучене и представяне на пръв поглед, но детайлно може да се каже че са съвсем различни. Тиражират се само по общо впечатление. Процеса е изцяло ръчен. Той започва наистина по една кройка, еднаква за всички възможни бройки, но в зависимост от плата който се използва като материя, дебелина и други показатели в зависимост от начина по който се конструира вътрешното пространство и съответно моделира външното. В резултат се получава различни

пластични композиционни организации и съответно различни движения и състояния на една и съща форма.

Потребителски отпадък. Фаза на жизнения цикъл и срок на физическо износване на представените изделия по представените форми може да се заключи на този етап от наблюдения 15 г. че са непроменими. Тъй като формите служат за естетическа наслада, не се пипат често защото не вземат никакво участие в никакъв действен процес. Покрието от акрилна боя остава непроменимо от външни условия като влага, светлина, промяна в температурните показатели. Куклите се почистват лесно с най-обикновена навлажнена текстилна кърпа. Може да се каже, че срок на морална амортизация няма.

Производствената цена на изделията от страна на вложените използвани материали е сравнително ниска. Пазарна цена обаче има своите обоснованости в иновативността на формата като произведение на пластичните и изобразителни изкуства. Тя е продукт на художествено творческата дейност и като такъв има и съответната цена. Куклите са еднакво добре възприемани както на вътрешния така и на световния пазар. До настоящия момент те се ползват от интереса на потребителя във всяка една страна, която са имали възможност да попаднат.

Като заключение:

Психоемоционално въздействие. Въздействието на творбите върху потребителя е неоспоримо. Никой не остава безразличен при вида им. Едни ги определят като красиви и изящни, като в това имат в предвид начина на изработка. А иначе те не са сладникави. Лицата и цялостната силуетна организация изразяват вътрешно сложни психологически състояния. Нека въздействието продължи в емоцията на потребителя.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] <http://cornflower.blog.bg/izkustvo/2013/03/17/mejdunarodna-izlojba-quot-bolnica-zavliubeni-quot.1065276?reply=4358296>
- [2] https://nha.bg/uploads/ckeditor/avatars/VALENTIN_GOSPODINOV.pdf
- [3] <https://olymp.in/news/19-svet-cvet-i-faktura-poverxnosti-kak-sredstva-arxitekturnoj-kompozicii/168>
- [4] <https://medium.com/@etotmark/>
- [5] <http://mebeli.info/FORMOOBRAZUVANE.pdf>
- [6] <file:///C:/Users/Mihaela/AppData/Local/Temp/5212.pdf>
- [7] <https://www.academia.edu/27150916/>
- [8] <https://www.academia.edu/27150916/>
- [9] http://www.academia.edu/7672722/INSIGHT_
- [10] <http://www.academia.edu/7236873/>
- [11] <http://www.academia.edu/7236121/>
- [12] <http://www.academia.edu/6694463/>
- [13] https://www.academia.edu/33393124/TECTONICS_AS_THEORY_OF_FORM_AND_FORM-FORMATION_
- [14] <https://www.academia.edu/10588428/>
- [15] <http://grosnipelikani.net/modules.php?name=News&file=article&sid=548>